

Диференціальні рівняння вищих порядків

I. Рівняння другого порядку, що допускають зниження порядку

У загальному вигляді диференціальне рівняння другого порядку можна записати таким чином:

$$(1) \quad F(x, y, y', y'') = 0, \text{ або}$$

$$(1.2) \quad y'' = f(x, y, y').$$

Загальний розв'язок такого рівняння містить дві довільні сталі, тобто має вигляд

$$(2) \quad y = \varphi(x, C_1, C_2).$$

При розв'язанні диференціальних рівнянь другого порядку нас будуть цікавити лише ті випадки, коли ці рівняння допускають зниження порядку, тобто зводяться до диференціальних рівнянь першого порядку.

Зниження порядку можливе лише у таких випадках, коли вихідне диференціальне рівняння є неповним, тобто не містить або незалежної змінної x , або шуканої функції $y(x)$, або першої похідної шуканої функції.

1.1. Рівняння типу $y'' = f(x)$, $y^{(n)} = f(x)$.

Ці рівняння розв'язуються послідовним інтегруванням

$$y' = \int f(x)dx + C_1 \Rightarrow y = \int (f(x)dx + C_1) + C_2 = \int f(x)dx + C_1x + C_2.$$

Аналогічно розв'язуються і рівняння n -го порядку $y^{(n)} = f(x)$.

Приклад 1.1. Розв'язати рівняння $y'' = \sin 3x + \frac{1}{x^2}$.

Розв'язок. Функція в правій частині залежить тільки від змінної x . Отже це рівняння інтегруємо послідовно два рази, отримаємо

$$y' = \int \left(\sin 3x + \frac{1}{x^2} \right) dx + C_1 = -\frac{1}{3} \cos 3x - \frac{1}{x} + C_1,$$

$$y = \int \left(-\frac{1}{3} \cos 3x - \frac{1}{x} + C_1 \right) dx + C_2 = -\frac{1}{9} \sin 3x - \ln|x| + C_1 x + C_2 .$$

Відповідь: $y = -\frac{1}{9} \sin 3x - \ln|x| + C_1 x + C_2$ – загальний розв’язок ДР 2-го порядку.

Приклад 1.2. Розв’язати рівняння $y^{(4)} = 12x + e^{-x}$.

Розв’язок. Функція в правій частині залежить тільки від змінної x . Отже це рівняння інтегруємо послідовно два рази, отримаємо

$$y''' = \int (12x + e^{-x}) dx = 6x^2 - e^{-x} + C_1 \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y'' = \int (6x^2 - e^{-x} + C_1) dx + C_2 = 2x^3 + e^{-x} + C_1 x + C_2 \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y' = \int (2x^3 + e^{-x} + C_1 x + C_2) dx + C_3 = \frac{x^4}{2} - e^{-x} + C_1 x^2 + C_2 x + C_3 \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y = \int \left(\frac{x^4}{2} - e^{-x} + C_1 x^2 + C_2 x + C_3 \right) dx \Rightarrow$$

$\Rightarrow y = \frac{x^5}{10} + e^{-x} + C_1 x^3 + C_2 x^2 + C_3 x + C_4$ – загальний розв’язок ДР 4-го порядку.

Відповідь: $y = \frac{x^5}{10} + e^{-x} + C_1 x^3 + C_2 x^2 + C_3 x + C_4$.

1.2. Рівняння типу $F(x, y', y'') = 0$.

Ці рівняння не містять явно шуканої функції y . Зробивши заміну $y' = p(x)$,

$y'' = p'(x)$, отримаємо рівняння першого порядку відносно функції p :

$$F(x, p, p') = 0 .$$

Приклад 2.1. Розв’язати задачу Коші $xy'' + y' = 0$, $y(0) = 2$, $y'(0) = 3$.

Розв’язок. Рівняння не містять явно шуканої функції y . Зробивши заміну $y' = p(x)$, $y'' = p'(x)$, отримаємо рівняння першого порядку відносно функції p :

$xp' + p = 0$ – рівняння з відокремлювальними змінними, відокремлюємо змінні, отримаємо

$$\frac{dp}{dx} = -\frac{p}{x} \Rightarrow \frac{dp}{p} = -\frac{dx}{x} \Rightarrow \int \frac{dp}{p} = -\int \frac{dx}{x} \Rightarrow \ln p = -\ln x + \ln C \Rightarrow$$

$$\Rightarrow p = C_1 e^{-x} \Rightarrow y' = C_1 e^{-x} \Rightarrow y = \int C_1 e^{-x} dx + C_2 = -C_1 e^{-x} + C_2.$$

Отже $y = C_2 - C_1 e^{-x}$ - загальний розв'язок ДР 2-го порядку.

Використовуючи початкові умови $y(0) = 2, y'(0) = 3$, знайдемо коефіцієнти

$$C_1, C_2 \text{ із системи рівнянь } \begin{cases} C_2 - C_1 = 2, \\ C_1 = 3. \end{cases} \text{ Отримаємо } C_1 = 3, C_2 = 5.$$

Тоді $y = 5 - 3e^{-x}$ - розв'язок задачі Коші (частинний розв'язок ДР).

Відповідь: $y = 5 - 3e^{-x}$ - розв'язок задачі Коші.

Приклад 2.2. Знайти загальний розв'язок ДР $xy'' = y' \ln \frac{y'}{x} + y'$.

Розв'язок: Рівняння не містять явно шуканої функції y . Зробивши заміну $y' = p(x)$, $y'' = p'(x)$, отримаємо рівняння першого порядку відносно функції p :

$$xp' = p \ln \frac{p}{x} + p \Rightarrow p' = \frac{p}{x} \ln \frac{p}{x} + \frac{p}{x} - \text{ДР однорідне відносно змінних.}$$

Розв'язуємо його підстановкою $u = \frac{p}{x}$, $p = ux$, $p' = u'x + u$. Підставляємо в останнє ДР, отримаємо

$$u'x + u = u \ln u + u \Rightarrow \int \frac{du}{u \ln u} = \int \frac{dx}{x} \Rightarrow \int \frac{d(\ln u)}{u \ln u} = \ln|x| + \ln|C_1| \Rightarrow$$

$$\ln u = C_1 x \Rightarrow u = e^{C_1 x}, \text{ але } u = \frac{p}{x} \Rightarrow \frac{p}{x} = e^{C_1 x} \Rightarrow p = x e^{C_1 x}.$$

Підставимо y' замість p , отримаємо

$$y' = x e^{C_1 x} \Rightarrow \frac{dy}{dx} = x e^{C_1 x} \Rightarrow \int dy = \int x e^{C_1 x} dx + C_2 \Rightarrow$$

$$y = \int x e^{C_1 x} dx + C_2.$$

Інтегруємо частинами,

$$\text{маємо } \int x e^{C_1 x} dx + C_2 = \left| \begin{array}{l} u = x, \quad dv = e^{C_1 x} dx, \\ du = dx, \quad v = \int e^{C_1 x} dx = \frac{1}{C_1} e^{C_1 x} \end{array} \right| =$$

$$= \frac{1}{C_1} x e^{C_1 x} - \frac{1}{C_1} \int e^{C_1 x} dx + C_2 = \frac{1}{C_1} x e^{C_1 x} - \frac{1}{C_1^2} e^{C_1 x} + C_2 \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y = \frac{1}{C_1} x e^{C_1 x} - \frac{1}{C_1^2} e^{C_1 x} + C_2 - \text{загальний інтеграл ДР 2-го порядку.}$$

Відповідь: $y = \frac{1}{C_1} x e^{C_1 x} - \frac{1}{C_1^2} e^{C_1 x} + C_2$ - загальний розв'язок ДР.

Приклад 2.3. Знайти загальний розв'язок ДР $x y'' + y' - x^2 - 1 = 0$.

Розв'язок: Рівняння не містять явно шуканої функції y . Зробивши заміну $y' = p(x)$, $y'' = p'(x)$, отримаємо рівняння першого порядку відносно функції p : $x p' + p = x^2 + 1$. Маємо ЛНДР 1-го порядку відносно функції $p = p(x)$. Застосовуємо метод Бернуллі для знаходження розв'язку цього рівняння: $p = uv$, $p' = u'v + uv'$. Тоді

$$p' + \frac{uv}{x} = \frac{x^2 + 1}{x} \Rightarrow u'v + uv' + \frac{uv}{x} = \frac{x^2 + 1}{x} \Rightarrow u'v + u\left(v' + \frac{v}{x}\right) = \frac{x^2 + 1}{x}$$

$$\begin{cases} v' + \frac{v}{x} = 0, \\ v' + \frac{v}{x} = \frac{x^2 + 1}{x} \end{cases} \Rightarrow v' = -\frac{v}{x} \Rightarrow \frac{dv}{v} = -\frac{dx}{x} \Rightarrow \int \frac{dv}{v} = -\int \frac{dx}{x} \Rightarrow$$

$$\ln|v| = -\ln|x| \Rightarrow \boxed{v = \frac{1}{x}}.$$

Тоді

$$u'v = \frac{x^2 + 1}{x} \Rightarrow u' \frac{1}{x} = \frac{x^2 + 1}{x} \Rightarrow u' = x^2 + 1 \Rightarrow u = \int (x^2 + 1) dx + C_1$$

$$\boxed{y = \frac{x^3}{3} + x + C_1} \Rightarrow p = uv = \left(\frac{x^3}{3} + x + C_1\right) \frac{1}{x} = \frac{x^2}{3} + 1 + \frac{C_1}{x} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow p = \frac{x^2}{3} + 1 + \frac{C_1}{x}.$$

Підставимо y' замість p , отримаємо

$$y' = \frac{x^2}{3} + 1 + \frac{C_1}{x} \Rightarrow y = \int \left(\frac{x^2}{3} + 1 + \frac{C_1}{x}\right) dx + C_2 = \frac{x^3}{9} + x + C_1 \ln|x| + C_2$$

$y = \frac{x^3}{9} + x + C_1 \ln|x| + C_2$ – загальний розв’язок ДР 2-го порядку.

Відповідь: $y = \frac{x^3}{9} + x + C_1 \ln|x| + C_2$ – загальний розв’язок ДР.

1.3. Рівняння типу $F(y, y', y'') = 0$.

Рівняння цього типу не містить явно незалежної змінної x і допускає зниження порядку за одиницю, якщо покласти $y' = p$, а новий аргумент взяти саму шукану функцію y . Похідну другого порядку отримуємо за правилом диференціювання складної функції

$$p = p(y), \quad y'' = \frac{dp}{dy} \frac{dy}{dx} = \frac{dp}{dy} y' = p \frac{dp}{dy} = pp' \Rightarrow \boxed{y'' = pp'}$$

Підставивши ці вирази в рівняння, отримаємо $F(y, p, pp') = 0$. Отримане рівняння є рівнянням першого порядку відносно функції

$$p = p(y), \quad (p' = \frac{dp}{dy}).$$

Приклад 3.1. Знайти загальний розв’язок ДР $yy'' - 2(y')^2 = 0$.

Розв’язок: Рівняння цього типу не містить явно незалежної змінної x і допускає зниження порядку за одиницю, якщо покласти $y' = p(y)$, а новий аргумент взяти саму шукану функцію y , тому $p = p(y)$, $y'' = pp'$, отримаємо диференціальне рівняння 1-го порядку з відокремлювальними змінними:

$$p \left(y \frac{dp}{dy} - 2p \right) = 0.$$

- 1) $p = 0 \Rightarrow y' = 0 \Rightarrow y = C_1$ – розв’язок рівняння;
- 2) $y \frac{dp}{dy} - 2p = 0 \Rightarrow \frac{dp}{p} = \frac{2dy}{y} \Rightarrow \int \frac{dp}{p} = \int \frac{2dy}{y} + C_2 \Rightarrow \Rightarrow \ln|p| = 2\ln|y| + \ln|C_2| \Rightarrow p = C_2 y^2$.

Враховуючи, що $y' = p(y)$, отримаємо $y' = C_2 y^2$, $\frac{dy}{dx} = C_2 y^2$. Знову отримали диференціальне рівняння 1-го порядку з відокремлювальними змінними:

$$\frac{dy}{y^2} = C_2 dx \Rightarrow \int \frac{dy}{y^2} = \int C_2 dx + C_3 \Rightarrow -\frac{1}{y} = C_2 x + C_3 \Rightarrow y = -\frac{1}{C_2 x + C_3}.$$

Загальний розв'язок $y = -\frac{1}{C_2 x + C_3}$ містить розв'язок $y = C_1 = -\frac{1}{C_3}$ при $C_2 = 0$ (за винятком розв'язка $y = 0$).

Відповідь: $y = -\frac{1}{C_2 x + C_3}$ - загальний розв'язок ДР.

Приклад 3.2. Розв'язати задачу Коші

$$2(y')^2 = y''(y-1), \quad y(1) = 2, \quad y'(1) = -1.$$

Розв'язок: Рівняння цього типу не містить явно незалежної змінної x і допускає зниження порядку за одиницю, якщо покласти $y' = p(y)$, а новий аргумент взяти саму шукану функцію y , тому $p = p(y)$, $y'' = pp'$.

Підставляючи ці вирази у рівняння, отримаємо

$$2p^2 = pp'(y-1) \Rightarrow p(2p - p'(y-1)) = 0.$$

1) $p = 0 \Rightarrow y' = 0 \Rightarrow y = C_1$ - розв'язок рівняння;

2) $2p = p'(y-1)$. Отримали рівняння з відокремлювальними змінними.

Розділяючи змінні і інтегруючи, отримаємо

$$\frac{dp}{p} = \frac{2dy}{y-1} \Rightarrow \int \frac{dp}{p} = 2 \int \frac{dy}{y-1} + C_2 \Rightarrow \ln|p| = 2\ln|y-1| + \ln|C_2| \Rightarrow$$

$$\ln|p| = \ln(y-1)^2 + \ln|C_2| \Rightarrow p = C_2(y-1)^2.$$

Оскільки $p = y'$, маємо

$$y' = C_2(y-1)^2 \Rightarrow \frac{dy}{dx} = C_2(y-1)^2 \Rightarrow \int \frac{dy}{(y-1)^2} = C_2 \int dx \Rightarrow$$

$$\Rightarrow -\frac{1}{y-1} = C_2 x + C_3 \Rightarrow y-1 = -\frac{1}{C_2 x + C_3} \Rightarrow y = 1 - \frac{1}{C_2 x + C_3} \Rightarrow$$

$$y = \frac{C_2 x + C_3 - 1}{C_2 x + C_3}.$$

Загальний розв'язок $y = \frac{C_2 x + C_3 - 1}{C_2 x + C_3}$ містить розв'язок $y = C_1 = \frac{C_3 - 1}{C_3}$ при $C_2 = 0$ (за винятком розв'язка $y = 0$).

Для знаходження частинного розв'язку використаємо початкові умови.

Підставляючи $x = 1$, $y = 2$ в загальний розв'язок, маємо

$$2 = \frac{C_2 + C_3 - 1}{C_2 + C_3} \Rightarrow 2 = 1 - \frac{1}{C_2 + C_3} \Rightarrow C_2 + C_3 = -1.$$

Ми одержали одне рівняння з двома невідомими. Використовуючи другу початкову умову, отримаємо і друге рівняння цієї системи:

$$x = 1, y = 2, y' = -1 \Rightarrow -1 = C_2(2 - 1)^2 \Rightarrow C_2 = -1.$$

Розв'язуючи систему двох рівнянь з двома невідомими $\begin{cases} C_2 + C_3 = -1, \\ C_2 = -1 \end{cases}$,

Знаходимо значення довільних сталих $C_2 = -1$, $C_3 = 0$.

Отже розв'язок задачі Коші має вигляд

$$y = \frac{-x - 1}{-x} \quad \text{або} \quad y = 1 + \frac{1}{x}.$$

Відповідь: $y = \frac{C_2 x + C_3 - 1}{C_2 x + C_3}$ - загальний розв'язок ДР;

$$y = 1 + \frac{1}{x} \text{ - розв'язок задачі Коші.}$$

Приклад 3.3. Розв'язати задачу Коші $y'' = 1 + y'$, $y(0) = 1$, $y'(0) = 1$.

Розв'язок: Рівняння не містять явно шуканої функції y . Зробивши заміну $y' = p(x)$, $y'' = p'(x)$, отримаємо рівняння першого порядку відносно функції p :

$p' = 1 + p$ - ДР з відокремлювальними змінними, відокремлюємо змінні, отримаємо

$$\frac{dp}{1+p} = dx \Rightarrow \ln|1+p| = x + \ln|C_1| \Rightarrow 1+p = C_1 e^x \Rightarrow p = C_1 e^x - 1 \Rightarrow$$

$$y' = C_1 e^x - 1 \Rightarrow y = \int (C_1 e^x - 1) dx + C_2 = C_1 e^x - x + C_2$$

$$y = C_1 e^x - x + C_2 \text{ - загальний інтеграл ДР.}$$

Використовуючи початкові умови $y(0) = 1$, $y'(0) = 1$, знайдемо коефіцієнти

C_1, C_2 із системи рівнянь $\begin{cases} C_2 + C_1 = 1, \\ C_1 = 2. \end{cases}$ Отримаємо $C_1 = 2, C_2 = -1$.

Тоді $y = 2e^x - x - 1$ - розв'язок задачі Коші (частинний розв'язок ДР).

Відповідь: $y = 2e^x - x - 1$ - розв'язок задачі Коші.

Приклад 3.4. Знайти загальний розв'язок рівняння $y'' = 1 + (y')^2$.

Розв'язок: Рівняння не містять явно шуканої функції y . Зробивши заміну $y' = p(x)$, $y'' = p'(x)$, отримаємо рівняння першого порядку відносно функції p :

$p' = 1 + p^2$ - ДР з відокремлювальними змінними, відокремлюємо змінні, отримаємо

$$\frac{dp}{1+p^2} = dx \Rightarrow \int \frac{dp}{1+p^2} = x + C_1 \Rightarrow \arctg p = x + C_1 \Rightarrow p = \operatorname{tg}(x + C_1).$$

Підставимо y' замість p , отримаємо

$$\begin{aligned} y' = \operatorname{tg}(x + C_1) &\Rightarrow \int dy = \int \operatorname{tg}(x + C_1) dx + C_2 \Rightarrow \\ \Rightarrow y &= \int \frac{\sin(x + C_1) dx}{\cos(x + C_1)} + C_2 = - \int \frac{d \cos(x + C_1)}{\cos(x + C_1)} + C_2 \\ &= -\ln|\cos(x + C_1)| + C_2, \end{aligned}$$

тобто $y = -\ln|\cos(x + C_1)| + C_2$ - загальний розв'язок заданого ДР.

Відповідь: $y = -\ln|\cos(x + C_1)| + C_2$ - загальний розв'язок ДР.

II. Лінійні диференціальні рівняння вищих порядків

2.1. Лінійні однорідні диференціальні рівняння вищих порядків зі сталими коефіцієнтами

Приклад 1. Знайти загальний розв'язок

$$y^{(5)} - y^{(4)} + 8y''' - 8y'' + 16y' - 16y = 0.$$

Розв'язок: Характеристичне рівняння

$$k^5 - k^4 + 8k^3 - 8k^2 + 16k - 16 = 0$$

Можна записати у вигляді $(k - 1)(k^2 + 4)^2 = 0$. Звідси випливає, що

$$k_1 = 1, k_2 = k_3 = 2i, k_4 = k_5 = -2i.$$

Частинними розв'язками рівняння є функції

$$y_1 = e^x, y_2 = \cos 2x, y_3 = x \cos 2x, y_4 = \sin 2x, y_5 = x \sin 2x.$$

Загальним розв'язком заданого рівняння є

$$y = C_1 e^x + (C_2 + C_3 x) \cos 2x + (C_4 + C_5 x), \quad C_1, C_2, C_3, C_4, C_5 \in \mathbf{R}.$$

Відповідь: $y = C_1 e^x + (C_2 + C_3 x) \cos 2x + (C_4 + C_5 x)$.

Приклад 1.2. Знайти загальний розв'язок $y^{(4)} - 3y''' + 3y'' - y' = 0$.

Розв'язок: Характеристичне рівняння

$$k^4 - 3k^3 + 3k^2 - k = 0$$

Можна записати у вигляді $k(k - 1)^3 = 0$. Звідси випливає, що

$$k_1 = 0, k_2 = k_3 = k_4 = 1.$$

Частинними розв'язками рівняння є функції

$$y_1 = e^{0x} = 1, y_2 = e^x, y_3 = x e^x, y_4 = x^2 e^x.$$

Загальним розв'язком заданого рівняння є

$$y = C_1 + (C_2 + C_3 x + C_4 x^2) e^x, \quad C_1, C_2, C_3, C_4 \in \mathbf{R}.$$

Відповідь: $y = C_1 + (C_2 + C_3 x + C_4 x^2) e^x$.

2.2 Лінійні неоднорідні диференціальні рівняння вищих порядків зі сталими коефіцієнтами і правою частиною спеціального вигляду

Приклад 2. Розв'язати задачу Коші

$$y''' - y'' + y' - y = x^2 + x, \quad y(0) = 0, y'(0) = -3, y''(0) = 1.$$

Розв'язок: Розв'яжемо відповідне ЛОДР $y''' - y'' + y' - y = 0$.

Характеристичне рівняння $k^3 - k^2 + k - 1 = 0 \Rightarrow (k - 1)(k^2 + 1) = 0$ має різні корені $k_1 = 1, k_2 = i, k_3 = -i$. Частинними розв'язками ЛОДР є функції $y_1 = e^x, y_2 = \cos x, y_3 = \sin x$. Тому загальний розв'язок ЛОДР

$$y_{з.о.} = C_1 e^x + C_2 \cos x + C_3 \sin x, \quad C_1, C_2, C_3 \in \mathbf{R}.$$

Оскільки загальний розв'язок ЛНДР $y_{з.н.} = y_{з.о.} + y_{ч.н.}$, то потрібно знайти частинний розв'язок ЛНДР ($y_{ч.н.}$). Оскільки $\alpha + i\beta = 0$ не є коренем характеристичного рівняння, то $r = 0$ і частинний розв'язок ЛНДР шукаємо у вигляді правої частини, тобто многочлена другого степеня

$y_{ч.н.} = Ax^2 + Bx + C$, де A, B, C - невідомі коефіцієнти, які потрібно знайти. Знайдемо потрібні похідні

$$y'_{ч.н.} = 2Ax + B, \quad y''_{ч.н.} = 2A, \quad y'''_{ч.н.} = 0$$

і, підставляючи у рівняння, отримаємо

$$-2A + 2Ax + B - Ax^2 - Bx - C = x^2 + x,$$

Звідки $-Ax^2 + (2A - B)x + (-2A + B - C) = x^2 + x \Rightarrow$

$$\Rightarrow \begin{cases} -A = 1, \\ 2A - B = 1, \\ -2A + B - C = 0. \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} A = -1, \\ B = -3, \\ C = -1. \end{cases} \text{ Отримали } y_{ч.н.} = -x^2 - 3x - 1.$$

Тому загальний розв'язок ЛНДР має вигляд

$$y_{з.н.} = C_1 e^x + C_2 \cos x + C_3 \sin x - x^2 - 3x - 1, \quad C_1, C_2, C_3 \in \mathbf{R}.$$

Використовуючи початкові умови $y(0) = 0, y'(0) = -3, y''(0) = 1$, знайдемо коефіцієнти C_1, C_2, C_3 . Для цього знайдемо похідні $y'_{з.н.}, y''_{з.н.}$:

$$y'_{з.н.} = C_1 e^x - C_2 \sin x + C_3 \cos x - 2x - 3,$$

$$y''_{з.н.} = C_1 e^x - C_2 \cos x - C_3 \sin x - 2.$$

Отримаємо:

$$y(0) = 0 \Rightarrow 0 = C_1 + C_2 - 1,$$

$$y'(0) = -3 \Rightarrow -3 = C_1 + C_3 - 3,$$

$$y''(0) = 1 \Rightarrow 1 = C_1 - C_2 - 2.$$

$$\text{Розв'язуючи систему } \begin{cases} C_1 + C_2 = 1, \\ C_1 + C_3 = 0, \\ C_1 - C_2 = 3 \end{cases} \text{ отримаємо } \begin{cases} C_1 = 2, \\ C_3 = -2, \\ C_2 = -1. \end{cases}$$

Отримаємо розв'язок задачі Коші:

$$y = 2e^x - \cos x - 3 \sin x - x^2 - 3x - 1.$$

Відповідь: $y_{\text{ч.н.}} = C_1 e^x + C_2 \cos x + C_3 \sin x - x^2 - 3x - 1$;

$y = 2e^x - \cos x - 3 \sin x - x^2 - 3x - 1$ - розв'язок задачі Коші.

2.3 Лінійні неоднорідні диференціальні рівняння 2-го порядку зі сталими коефіцієнтами і довільною правою частиною. Метод Лагранжа.

Приклад 3. Розв'язати задачу Коші

$$y'' + 16y = \frac{16}{\cos 4x}, \quad y(0) = 3, \quad y'(0) = -2.$$

Розв'язок: Розв'яжемо відповідне ЛОДР $y'' + 16y = 0$. Характеристичне рівняння $k^2 + 25 = 0$ має тільки комплексні корені $k_{1,2} = \pm 4i$. Отже, розв'язок ЛОДР $y_{\text{з.о.}} = C_1 \cos 4x + C_2 \sin 4x$. Застосовуємо метод Лагранжа. Тоді загальний розв'язок ЛНДР: $y = C_1(x) \cos 4x + C_2(x) \sin 4x$, де $C_1(x)$, $C_2(x)$ - невідомі функції, які знаходимо із системи

$$(*) \begin{cases} C_1' y_1 + C_2' y_2 = 0, \\ C_1' y_1' + C_2' y_2' = f(x) \end{cases} \text{ де } y_1 = \cos 4x, y_2 = \sin 4x.$$

Тоді $y_1' = -4 \sin 4x, y_2' = 4 \cos 4x$.

З неоднорідного рівняння маємо $f(x) = \frac{16}{\cos 4x}$. Система(*) лінійна відносно невідомих функцій $C_1'(x), C_2'(x)$, розв'яжемо її методом Крамера:

$$C_1'(x) = \frac{\Delta_1}{\Delta}, C_2'(x) = \frac{\Delta_2}{\Delta}, \text{ де}$$

$$\Delta = w(y_1, y_2) = \begin{vmatrix} y_1' & y_2' \\ y_1 & y_2 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} \cos 4x & \sin 4x \\ -4 \sin 4x & 4 \cos 4x \end{vmatrix} = 4 \cos^2 x + 4 \sin^2 x = 4,$$

$$\Delta_1 = \begin{vmatrix} 0 & y_2' \\ f(x) & y_2 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 0 & \sin 4x \\ \frac{16}{\cos 4x} & 4 \cos 4x \end{vmatrix} = -\frac{16 \sin 4x}{\cos 4x},$$

$$\Delta_2 = \begin{vmatrix} y_1' & 0 \\ y_1 & f(x) \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} \cos 4x & 0 \\ -4 \sin 4x & \frac{16}{\cos 4x} \end{vmatrix} = 16.$$

Тоді $C_1'(x) = \frac{\Delta_1}{\Delta} = -\frac{16 \sin 4x}{4 \cos 4x} = -\frac{4 \sin 4x}{\cos 4x},$

$C_2'(x) = \frac{\Delta_2}{\Delta} = \frac{16}{4} = 4.$ Інтегруючи, знаходимо функцій $C_1'(x), C_2'(x)$:

$$C_1'(x) = -4 \int \frac{\sin 4x}{\cos 4x} dx = \int \frac{d \cos 4x}{\cos 4x} = \ln |\cos 4x| + C_1,$$

$$C_2'(x) = 4 \int dx = 4x + C_2.$$

Тоді загальний розв'язок ЛНДР $y = C_1(x) \cos 4x + C_2(x) \sin 4x$ перепишемо

$$y = (\ln |\cos 4x| + C_1) \cos 4x + (4x + C_2) \sin 4x.$$

Використовуючи початкові умови $y(0) = 3, y'(0) = -2$, знайдемо коефіцієнти C_1, C_2 . Для цього знайдемо похідну $y'_{з.н}$:

$$y' = -\frac{4 \sin 4x}{\cos 4x} \cos 4x + (\ln |\cos 4x| + C_1) (-4 \sin 4x) + 4 \sin 4x + (4x + C_2) 4 \cos 4x.$$

Тоді $y(0) = 3 \Rightarrow 3 = \ln 1 + C_1 + C_2 \cdot 0 \Rightarrow \boxed{C_1 = 3},$

$$y'(0) = -2 \Rightarrow -2 = 0 + 4C_2 \Rightarrow \boxed{C_2 = -\frac{1}{2}}.$$

Отримаємо розв'язок задачі Коші:

$$y = (\ln |\cos 4x| + 3) \cos 4x + \left(4x - \frac{1}{2}\right) \sin 4x.$$

Відповідь: $y = (\ln |\cos 4x| + 3) \cos 4x + \left(4x - \frac{1}{2}\right) \sin 4x.$